

DE AARTSBISSCHOP van de katholieke kudde van het Heilig Land is een van de weinige katholieke bisschoppen die de titel van patriarch mag dragen. De reden: Jeruzalem is de moeder van alle Kerken.

De Latijnse patriarch is verantwoordelijk voor de rooms-katholieken in Israël, in de Palestijnse gebieden, in Jordanië en Cyprus. In de regio vormen zij een piepkleine gemeenschap. De meeste christenen behoren immers van oudsher tot de oosterse ritus, en de meerderheid van de bevolking is moslim of jood. Die kleine kudde is bovendien zelf een lappendeken. De meeste gelovigen zijn Arabieren - Arabisch sprekende Israëlische burgers of inwoners van de Palestijnse gebieden. Daarnaast zijn er de buitenlandse religieuzen die de heilige plaatsen bedienen en er is ook nog een kleine groep Hebreeuwse katholieken. Deze laatste zijn katholiek geworden joden, of Russische en Poolse katholieken van joodse afkomst, die vanwege die wortels naar de staat Israël mochten emigreren.

Toen de aan de Parijse universiteit afgestudeerde arabist in 1987 werd aangesteld tot aartsbisschop, was hij de eerste geboren Palestijn op de patriarchaatszetel. Sabbahs hele leven staat bijgevolg in het teken van alle tragedies die de Arabisch-Palestijnse bevolking sinds de jaren 1930 overkwamen: oorlog, bezetting, vervolging, ballingschap.

Stad van vrede

In zijn afscheidsbrief aan zijn gelovigen vat mgr. Sabbah de situatie van de Kerk en het land trefend samen: „Christenen zijn er weinig in het Heilig Land. Dat is niet enkel het gevolg van historische en sociale toestanden. Deze werkelijkheid is rechtstreeks verbonden met het mysterie van Jezus. Hij leefde hier, maar zijn leerlingen vormden hier slechts een kleine kring. Tweeduizend jaar later is Jezus nog altijd niet 'erkend' in zijn eigen land, terwijl Jeruzalem, volgens de Schrift de Stad van vrede, niet eens de vrede gevonden heeft." Het feit dat het mensgeworden Woord leefde in zijn verdeelde land heeft voor de patriarch een bijzondere spirituele betekenis.

In het maatschappelijke en politieke leven van het Heilig Land spelen leiders van de kleine Palestijnse kerkgemeenschappen echter een vooraanstaande rol. Mgr. Sabbah verscheen dan ook geregeld in het gezelschap van de Palestijnse leiders zowel als van de Israëlische premiers. Wijlen Yasser Arafat maakte er een punt van om met Kerstmis de door mgr. Sabbah gecelebreerde nacht in Bethlehem bij te wonen. Voor alle christenen van het Heilig Land nam de Latijnse patriarch de rol van woordvoerder op. Zijn betekenis voor de oecumenische relaties ter plekke is dan ook niet te onderschatten.

Feit is evenzeer dat de in 1933 in Nazareth geboren Michel Sabbah zich ondubbelzinnig identificeert met de Palestijnse zaak. De chris-

Michel Sabbah neemt afscheid als patriarch van Jeruzalem

Erik De Smet

Midden in de Goede Week droeg Michel Sabbah, patriarch van Jeruzalem, de leiding van de kleine katholieke kudde in het Heilig Land over aan zijn opvolger. Mgr. Sabbah, die ook vele jaren voorzitter was van Pax Christi Internationaal, bereikt immers de pensioengerechtigde leeftijd van 75. Hij speelde een grote rol in de relaties tussen het Vaticaan en Israël, en probeerde onvermoeid vrede te stichten in het langlopende conflict tussen joden en Palestijnen.

Tussen hamer en aambeeld

tenen bevinden zich als het ware tussen hamer en aambeeld, tussen zionisten en radicale moslims. De afscheidsbrief nogmaals: „Zoals alle Palestijnen zijn wij, christenen, het slachtoffer van de bezetting. Zoals alle Palestijnen worden wij belemmerd in onze politieke, economische en godsdienstige vrijheden. Zelfs de toegang tot de heilige plaatsen is voor veel schier onmogelijk. Zeker, de vrijheid hervinnen en weerstand bieden is onze taak, maar tegelijk geloven wij evenzeer in het gebod van de liefde. Weerstand kan zich slechts inschrijven in de logica van de christelijke liefde. Geweldloze weerstand dus, maar ook beide volkeren (joden en Arabieren, n.d.r.) helpen elkaars vrijheid, soevereiniteit en veiligheid te eerbiedigen.”

Mgr. Sabbah kon politiek vranke taal hanteren. „Niemand in de

internationale gemeenschap heeft de moed 'neen' te zeggen tegen de Israëlische staat”, zo zuchtte hij meermaals. „In de voorbije vijftig jaar won Israël alle oorlogen, maar nooit de vrede, laat staan de veiligheid van zijn burgers.”

Twee staten

Mgr. Sabbah toonde zich een voorstander van een snelle tweestatenoplossing. Tegelijk durfde hij de corruptie en het wanbeleid van de Palestijnse leiders aan te klagen. Ook ergerde hij zich aan het terrorisme en aan de radicale islam. Dat moslims zich in dergelijke redeloosheid stortten, was hem een diepe pijn. Het belemmerde immers de dialoog.

De zwartste bladzijde uit zijn ambtsperiode was en is de voort-

schrijdende emigratie van christenen uit het Heilig Land. Meermaals riep de patriarch de gelovigen op om, ondanks alles, toch in hun land te blijven. Nooit liet hij na de vervolging van christenen door moslims in de Palestijnse Gebieden aan te wijzen als voornaamste oorzaak, al stelde hij in één adem dat de echte reden de wanhopige politieke situatie is.

Van 1999 tot 2007 was de patriarch voorzitter van Pax Christi Internationaal. „Een eenvoudig en toegankelijk man”, aldus Jo Hanssens van Pax Christi Vlaanderen. „Mgr. Sabbah zag zijn taak in onze beweging niet als een erefunctie. Hij had een rechtstreekse lijn met ons secretariaat in Brussel. Jeruzalem moest voor hem de stad worden waar de drie grote godsdiensten in vrede konden samenwonen.” Onder impuls van mgr. Sabbah kwam een overlegorgaan

tot stand waarin joden, christenen en moslims elkaar konden vinden.

Jo Hanssens: „Hij leed ontzettend onder de situatie. Meermaals uitte hij zijn diepe twijfel. 'Wil Israël wel echt vrede, of is men alleen maar uit op meer grondgebied?' In november laatst namen we in Torhout van hem afscheid als internationaal voorzitter. In zijn dankwoord weerklonk opnieuw die twijfel, maar zijn laatste woord luidde: 'Ik hoop'. Dat geloof typeert hem helemaal.”

De kardinaalshoed kreeg Michel Sabbah nooit, wellicht omdat zijn geloofsgemeenschap te klein was. Hij wordt opgevolgd door hulpbisschop-coadjutor Fouad Twal, een bedoeien. Deze diende vele jaren overal ter wereld in de Vaticaanse diplomatie, alvorens terug te keren naar zijn geboorteland. Symbolisch?

Mgr. Michel Sabbah tijdens de kerstnachtviering vorig jaar, zoals steeds een viering met politieke betekenis. © Belga